

Xaverius Thaumaturgus, Panegyricum Poema

Frizon, Léonard

Burdigalae, 1684

Caput VI. Iconum Pari sexto respondens. Xaverius mortis victor. Tabul. VI.
Et quis potest imiliter sic gloriari tibi? qui sustulisti mortuum ab inferis de
forte mortis in verbo Domini Dei. Eccli. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69047](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69047)

CAPUT VI.

Iconum Pari sexto respondens.

Xaverius mortis victor. Tabul. XI.

Xaverius moriens. Tabul. XII.

PARS CAPITIS PRIOR.

*Et quis potest similiter sic gloriari tibi? Qui sistsu-
listi mortuum ab inferis de sorte mortis in verbo
Domini Dei. Eccli. XLVIII.*

ELIAE gloriam Siracides acclamatione prosequitur, cuius Prophetæ jam egregia quadam facta attigerat. Nos quoque superiora illa perstrinximus, variis modis cum Xaverio communicata: & consequentia pleraque ejusdem Thesbitæ decora in Thaumaturgum novum quadrare, aut magnificè compensari ostendemus. Habet hoc quidem Elias proprium ac singulare, quod igneo curru sublatus & turbine in cœlum ascendit. Nemo se in hujus tantæ sortis gloriæque offert societatem; nec Henochus ipse, propagandæ ad mundi suprema tempora vitæ, reversionisque in hominum consuetudinem, & acerrimæ cum Antichristo contentionis exituræ socius. Nam translatus hic solummodò perhibetur; apertone raptu ac splendido, an obscuro & arcano, proditum non est sacrâ histo-

riâ: sed à Magno Gregorio *a* inferioris gradûs ordinis que qualis demum cunque hæc translatio, quàm Eliæ subvectio reputatur. Cetera ferè, quæve à mirifico vate gesta, quæve in eum congesta à Deo dona, quamvis extraordinaria, ab excellentibus quibusdam viris, aliud ab alio, variè participata sunt; ab Elisæo pleraque, ac mortui nominatim excitatio.

Princeps ordine temporum Elias in hoc miraculi præcipuo genere extitit: ab Elia primùm mortuus ad vitam revocatus legitur. ac ne unicus ante Christum suscitator esset mortuorum, ab Elisæo factum est. Siquidem Ezechielis c. xxxvii. quod refertur de campo strato aridis ossibus, quæ ad Prophetæ vocem coaluerint; inductisque nervis, succrescentibus carnibus & cute superextentâ consurrexerint, advocato & intromisso spiritu, vixerintque ac steterint ingens exercitus; mysticum id totum est, populique Israelitici ad lucem libertatis excitandi, in patriæ conspectum jucundissimum & quietam sedem revocandi simulacrum. Solus omnino in veteri Testamento post magistrum Elisæus mortuo vitam reddidit, nec semel, aut tantum in vivis agens; sed (quod admirabilius est) mortuus jacens, sepulcro suo injectum cadaver corporis sui contactu redivivum excitavit.

In sacro Novæ Legis instrumento plura tanquam spolia relata de morte conspiciuntur. Revixit Tabitha vidua, Petri beneficio; Pauli, Eutychnus adolescens. Jam olim Christus Apostolis omnibus, cum primùm eos ad Evangelii promulgationem intra Judææ fines mitteret, Matth. c. x. potestatem dederat mortuos suscitandi. Sed eamne facultatem Petrus, aliusve Collegarum quispiam tunc in usum redegerit, Evangelica non docet historia. Missos à Christo Duodecim viros pœnitentiam prædicasse, & dæmonia multa eiecisse, & unctos oleo ægros sanasse Marcus refert. Discipuli verò lxxii. à simili excursionem & piâ quasi velitatione reduces, apud Magistrum Dominumque sibi etiam

a Et ipse ordo in eorum quoque utrorumque sublevatione per quedam incrementa distinguitur &c. Homil. 19.

dæmonia subjecta gratulantur, Luc. x. Hæc ipsa tamen, quanta quanta est, victoria cum illâ quæ reportatur ex morte, non adæquatur ab Ambrosio. *Liberare à demone & homines, sed in verbo Dei possunt* (ait Comentariorum in Lucam libro quarto:) *resurrectionem mortuis imperare, Divina solius est potestatis.* Verùm & hominibus isthæc potestas fuit interdum communicata; quod superiora exempla demonstrarunt; posteaque Xaverio amplissimè contributa est; ut non singulos modò, sed omnes unus, sacrosanctæ historiæ veteris ac novæ monumentis consignatos, miraculorum effectores numero excitatorum à mortuis longè superaret.

Neque habebit religioni exuperantiam istam agnoscere & confiteri, qui meminerit illud Christi Domini haud magnificentius, quàm verius promissum. *Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & majora horum faciet.* Joan. xiv. Tres duntaxat numerantur excitati à Christo mortui: quanquam & Mosen Patres aliqui existimant, ubi cum Elia Dominicæ Transfigurationi interfuit, resumpto corpore ad vitam excitatum: & monumentis post Christi mortem apertis, *multa corpora Sanctorum, qui dormierant, surrexerunt, & exeuntes de monumentis post resurrectionem eius venerunt in sanctam civitatem.* Vita, b Christus est: claves c habet mortis; nec quisquam, nisi ejus beneficio, referare tumulos potest. Impiè verò delirabat Plinius, cùm scripsit, *ne Deum quidem posse omnia. Namque nec sibi potest mortem consciscere* (impotentiam, furiose, vocas, perstandi vim infinitam, felicissimamque sempiternæ vitæ necessitatem?) *nec mortales eternitate donare, aut revocare defunctos.* Potuit, potuit Deus immortalis, humanâ assumptâ naturâ, emori; mortuosque non tantùm per se ipsum, sed etiam per alios mortales revocare. Xaverio quidem, potentia suæ clementiaque administro idoneo, qui tot animorum millia à peccatis excitasset, auctoritatem impertiit defuncta corpora sæpissimè excitandi. quæ laus insignitè exprimitur in for-

b Joan. 1. & 14.

c Apoc. 1. & 3.

Isai. 23.

mulâ Martyrologio Romano adscribendâ; *Indiarum Apostoli... magnitudine miraculorum, præsertim in suscitandis mortuis... toto orbe conspicui.* Martino Ecclesia tantam canit à Domino collatam gratiam, *ut mereretur fieri trium mortuorum suscitator magnificus.* At ille jam suprâ laudatus à me Zambeccarus, utriusque Signaturæ Referendarius, in oratione quam habuit coram Summo Pontifice Gregorio xv. in Consistorio publico, agens de Xaverii miraculis planè Apostolicis; *Certè mortui, inquit, ad vitam restituti, ut cetera taceam, quamvis in Relatione habitâ coram Sanctitate Vestrà quatuor tantummodo numerentur (qui Pontificiis de Xaveriana Canonizatione litteris intexti) tamen non pauciores quàm viginti in actis proferuntur.* Jam verò ab eo tempore septem & viginti alios vitæ redditos juridicè constat; quantum haud scio numerum ab ullo præterea Sancto excitatum.

Sedenim tantis accrescit miraculis admirabilitas, variis ex adjunctis; quorum nonnulla in Officio leguntur Ecclesiastico, hisce verbis perstricta. *Plures mortuos revocavit ad vitam: inter quos pridie sepultum, erui jussum è tumulo, suscitavit; duosque alios, dum efferrentur, apprehensâ eorum manu, parentibus è pheretra vivos restituit.* Singulis immorari persequendis non vacat: id, quod primo loco signatum est, paulò distinctiùs exequar. Colani in urbe maritimâ, haud longè à Comorino promontorio, cum pauci à Xaverio oblatae veritatis luci oculos aperuissent, plerique avitæ superstitionis caligine involverent sese; ac legis Evangelicæ miratores quidem, sed iidem pervicaces, probarent meliora, deteriora sequerentur: in ædem sacram, ab Apostolo extractam, convenerat civium multitudo curiosa, non docilis; verbâque facienti aures utique, non corda præbebat. Tum Xaverius hominum voluntariam cœcitatem duritiamque miseratus, pectoris ad Divinam gloriam ardore in vultum erumpente, oculos cum animo in coelum erigit, defluentibus ubertim lacrymis. Congruentem auditoribus petit suppliciter à Patre luminum gratiam, quæ penitens dispulsis tenebris animos flectat refractarios; nec patiatur **JESU CHRISTI** Domini verbum sanguinemque optato fructu debitoque fraudari. Illico tacitum accipit respon-

sum, nihil sibi eorum, quæ postulare, negatum iri. datamque sibi optionem dat ipse populo, quam olim Judæo Regi Vates Evangelicus; *d* petant sibi signum; quocumque demum ostento comprobata velint Christianæ Religionis, hactenus frustra à se verbis promulgatæ, veritatem. Cumque illi succurrisset, pridie sepultum in eo, ubi concionabatur, loco fuisse hominem; agedum (inquit eodem, quo coeperat, oris habitu sonoque supra mortalem) tumulum istum, quem videtis, recentem adite, refodite; corpus heri conditum producite; recognoscite diligenter, utrum exanime sit, necne. Ocyus ad sepulcrum concurritur: effoditur cadaver; detracto, quo involutum erat, linteo jam putrescens conspicitur: ante pedes Francisci deponitur, quò tandem progressurus sit, omnium expectatione summâ. Hic fixis humi genibus, à precatone haud longa surgit; Deique nomine imperat mortuo, vitâ ut recepta consurgat ad faciendam Christianæ doctrinæ fidem. Jussus assurgit continuo, integris viribus, tanquam à somno excitatus, testis omni exceptione major. Quæ res tam nova, tam inaudita non præsentibus modò ad credendum Evangelio adduxit, verum & omnes Colani incolæ, & plurimos alios, miraculi tanti celebritate efficaci, magnum ac præpotentem Deum Christianorum, certam salubremque Magni Patris doctrinam agnoscentes.

Atq; hinc pateret locus proponendi hæreticis Thaumaturgi Xaverii in credibilitatis, ut vocant, pro Catholica veritate argumentum. Sed quoniam id à multis est jam tractatum, & urgeor temporis angustiis; hoc tantum proferam, quod abunde valeat ad convincendos heterodoxos; Sacerdotem Xaverium fuisse, & Religiosum, ac peculiaris obedientiæ voto obstrictum Romano Pontifici, & Sedis Apostolicæ Nuntium; sacros inter Ecclesiæ ritus & mysteria obeunda miraculis insignitum; veluti inter sacrificandum, cœlestemq; hostiam populo ministrandam, à terrâ elatum, radiis collustratum: & verò ceremoniis Ecclesiasticis usum ad efficienda miracula, salutari signo Crucis, aquâ lustrali,

d *Isai. 7.*

Virginis rosario. Tum eandem Virginem invocasse, Michaellem Archangelum, ac Cœlites reliquos, & Angelos & homines beatos: sacra ad aram Deiparæ Malacensem tria faciendi promisso, eam de qua diximus, omnino desperatæ scaphæ salutem reversionemque pepigisse. ac similia permulta, quæ jam partim libavimus, partim in decursu obvia contingemus. Quibus tot tamque claris signis cum ita Christianæ Religionis præstantia sanctitasque emicuerit, ut iis perspectis innumeri ad Christum conversi ethnici fuerint; par est, ut iisdem, certissimo testimoniorum genere compertis, confessisque & collaudatis ab ipsis heterodoxarum partium historicis, illustrata Fides Romana agnoscat ab hæreticis & suscipiatur: qui certè haud negaverint, errori favere principem omnis veritatis Deum non posse; dexteram suam ad confirmandam corroborandamque impietatem non extendere; nec miraculis, quasi augustis potentia autoritatisque supremæ notis dogmata nefaria obsignare.

Ab hac digressionem in argumentum credibilitatis, ex operibus Thaumaturgi Xaverii petitum, redeo ad intermissam narrationem; non ut alios omnes referam, quos Apostolus in ora Piscaria, in Travancoridis regno, in Vaccarum insula, in Japonia, vitæ restituit. Unum addam in hoc genere editum miraculum; & quidem numero dierum, quam illud Colanense, propius excitationi Lazari. Mulier, non ita pridem æternæ salutis fonte intincta, miris operibus florentem Malacæ Apostolum sollicitè quæsierat ad filiam urgente morbo gravissimo levandam. Cum is, pii cujusdam operis causâ, in finitimum urbi locum secessisset, atque interim puella diem obiisset; reducem Franciscum aliquando nacta mater, jam orba, Marthæ instar flebili excipit oratione. *Si fuisses hic, filia mea non fuisset mortua. Sed & nunc scio, quia quæcumque poposceris à Deo, dabit tibi Deus.* Fidem miratus recentis Christianæ Xaverius, oculis in cœlum intentis orat misericordiarum Patrem, Consolatoremque afflictorum Deum, moestam ut parentem respiciat. Deinde lugentem erectamque spe sceminam respiciens, iisdem

ferè verbis, quibus olim supplicem Dominus Regulum dimittit. *Vade, filia tua vivit.* Atenim jacet à triduo humata, subjicit mater. Nihilo feciùs (reponit Thaumaturgus) perge; sepulcrum aperi; vivam reperies. Evolat mulier fiducia prægestiens, populi turbâ ad spectaculum convolante: panditur sepulcrum; puella à triduo sepulta, jam rediviva lucem aspicit, & matri renascitur. Sed jam aliquanto majus prodigium retuli capite superiori de Mahometani filio, Oceani fluctibus absorpto; sextaque post luce in navim reposito, salvo & valente.

Nunc ægros ab Xaverio mirificè persanatos confectari oratione, post suscitationem mortuorum expositam, supervacaneum videri queat; & infinitus sim, curationum illarum coelestium vel species & capita si perensem. Sed quando Christus, operum suorum conficiendâ summâ, quam renuntiari Baptistæ juberet, reviviscentibus mortuis cœcos illuminatos, claudos gradientes, leprosos expurgatos, surdos audientes attextuit: ad has ego partes, quibus vim suam Divinus Medicus immensam descripsit, contraheam Xaverianæ medicinæ effectus, per omnia morborum genera pervagatos. Talem tantamque rerum conversionem ab Xaverio perfici Christus voluit; sive quam per se priùs ediderat, per famulum ac ministrum sibi acceptissimum instauravit: ut quod olim in Judæa, tunc passim in vastissimo Indiarum tractu usurparetur; *e cœci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt.* Quæ miraculorum ab Xaverio effectorum species, cum aliis compluribus, in Bulla extant Canonizationis, præter auditum surdis restitutum. At hujusce etiam modi recensetur in Actis miraculum. Uti in ventos & maria datum imperium Francisco supra vidimus: ita & potestatem in morbos omnes mortemque ipsam eidem, perinde ac delectis à se primùm *f* Apostolis conferre placuit Domino, & majorum humanorum silvam subjicere Thaumaturgo beneficentiæ materiem.

e Matth. 11. Marc 3. Luc. 7.
f Matth. 10. Luc. 9.

Et

Et ille quidem mortalium corporum pestes facile ac nullo negotio, aquæ sacræ aspergine, Crucis informato signo, Evangelii recitatione, prece aliquâ, jussu interdum pellebat. Verùm heroicæ nonnunquam fortitudinis facinore se ipsum vicit, antequam morbum vinceret ac fugaret alienum. Testes quondam ingentis animi Venetiæ, ubi in nosocomio foedissimis ulceribus ora apprimens, teterrimam saniem exfluxit, vir ambrosiâ coelesti mysticaque alendus. Quo tam egregio facto imbutus ad agrorum, ceteris vel aspectu intolerabilium, amicissimam suavissimamq; contra stationem & curationem, tantæ postea charitatis in India renovatæ primum ex tempore tulit miraculum. Occurrentem sibi mendicum aliâ, quàm rogabatur, stipe donavit.

Erat is perpetuo ulcere coopertus, ac sibi met ipsi, non tantum aliis, gravis & odiosus. At Xaverius oculis, quos acuebat fides, Christum in corpore miserrimo contemplatus, hominem se vocat; purissimisque manibus blandè accurateque purulenta membra abluvit. Aquam subinde, quâ fordes illas horribiles eluerat, magnâ ex parte hausit ut sitiens; clam contuentibus, ac scilicet obstupescantibus Manaparæis incolis duobus; atque adeo victoriam suimet heroicam gratulantibus Angelis, quibus interim, conspectum fugiens hominum, factus erat spectaculum; ac Deo repentinæ perfectæque sanitatis gratiam referente. Naaman Syrus, in fluvio Jordane septies lavans, ex mandato Elisæi, detersâ leprâ restitutus in carnis puerilis teneritatem fuit. Semel Indus lotus, at Xaverii manibus, aquâ mox infectâ saniosâque se ipsum proluentis, abstersis ulceribus enituit. Neque hic unus opem tam extraordinariam, salutemque manibus orique Xaverii debuit. Multos autoritate publicâ locupletibusque testimoniis constat eiusdemmodi officio, novique generis potione ab ipso medente sumptâ, illicò sanatos fuisse; nec effectu magis, quàm actione Thaumaturgum expertos.

Hoc quoque potestatis usu Franciscus excelluit, ut, quemadmodum g delata à Pauli corpore ad agros sudaria

vel *semicinctia* languores dæmonesque abigebant; ita Xaverii cruce, rosario, ipsa thecâ, quovis instrumento pietatis ad infirmos arreptitiosq; misso & admoto, confestim & morbi quilibet abscederent, & tartarei corporum animorumq; tyranni diffugerent. Atque hoc ægrius ferebant superbissimi inferorum principes, quod non ab ipsomet Apostolo, tanquâ justo parique hoste pellebantur; sed puerorum ab eo delegatorum ministerio ex possessionibus suis fundisque occupatis ejiciebantur. Mirum visu audituque! sic erant pueri ab Xaverio instituti & confirmati, nihil ut timoris conciperent, præter illius ætatis morem, ex insanâ energumeni vociferatione, motuque incondito & furioso. Excitata præsentium fide; recitatis quas didicerant, precibus (quod itidem facere, ad quosvis ægrotos allegati, solebant) hominem ab inferno hospite & tortore vexatum aggrediebantur: crucem osculandam protendebant; detrectanti, averfanti, horrescenti instabant, urgebant: immaniter sese distorquenti sacrum signum obtrudebant; nec desisteabant à piâ & animosâ insectatione; quoad immundum spiritum, cruci venerationem osculo deferre coactum, exigenter; ac corpore quod infederat & agitabat, omnino deturbarent. Unde pueris, sacrâ ab expeditione reversis, sancto exultare gaudio, tamque facili & gloriosâ victoriâ ovantibus, illud usurpare cum Discipulis Christi fas erat; *Domine, etiam demonia subjiciuntur nobis in nomine tuo.* Patris videlicet Magni Sanctique, ut vocitabatur, Xaverii promeritis.

Quid, quod ex illa tenera innocentique catervâ Xaverianâ puerorum, ab Apostolo sanctas inter occupationes quibus distinebatur, sui loco ac vice ad infirmos circummitti solitorum, unus plus potuit, plus effecit, quam Elisæi famulus, ab eo missus ad puerum à mortuis excitandum? Frustra servus puero baculum Prophetæ imposuit: *hæc non erat vox, neque sensus... non surrexit puer.* opus ipso fuit Elisæo. At verò minister Apostoli puer unus in oppido Comorinensis oræ, Punicali, mortuos excitavit duos. Et

ipse cum venit ad defunctum in vitam revocandum Propheta; quàm operosè rem gessit! quàm variis mysticisque modis ad miraculum pervenit! Contrahere habuit sese ad formam pueri (quod & antè fecerat Elias) incubuit jacenti, oculis oculos

Componens manibusque manus, atque oribus ora.

Sanè expeditiùs, ut superiora declararunt, tot revocavit defunctos Apostolus. Quòd si mortuum mortuus etiam suscitavit sepulti corporis attactu Elisæus; an non puellam septimestri partu ejectam mortuam Cocini excitavit contactus iconis Xaverianæ, Sanctique Patris invocatio? Ac nudâ simplicique invocatione demortui Xaverii, at meritis & gloriâ potentiâque immortalis, revixit infans Cottatæ in urbe Orientalis Indiæ: nec vivum modò, sed & omnino sanum parentes filium recepère: quod extat in Pontificio Canonizationis diplomate. Cetera jam suprâ indicata prætereò: hujus partis narrationes Actis antiquissimis circumscribo. Denique mortuorum ab Xaverio, tum vivo in terris agente, tum beatâ morte in coelum translato, excitatorum numerum adjunctaque omnia si perpendas; jure admirandus exclamaris: & quis potest similiter sic gloriari tibi? Certè in hoc genere (ut alia nunc fileam) *Non est inventus similis illi.*

PARS CAPITIS POSTERIOR.

*Morere in monte... è contra videbis terram,
& non ingredieris in eam.*

Deuteron. XXII.

Fuit hæc Mofi poena ob admissam in Cadana solitudi-
ne culpam irrogata, ut è regione atque in conspectu
Palæstinæ terræ, Iordanis flumine diremptæ,

Quam propter tantos potuit perferre labores,
obiret, fructu præsentis ac suavissimo peregrinationis tot
annorum privatus à Deo; in eum quamvis amicum & per-
familiarem, Prophetamque maximum ac legislatorem, sed
aliquâ lapsam dissidentiâ, nec satis obsecutum, severè ani-
madvertente. *Quia prævaricati estis (tu, & Aaron frater
tuus) contra me... ad Aquas contradictionis... & non sanctifi-
castis me inter filios Israel.* Atenim Xaverio indicta mors
est, oblataque in deserto monte Sanciani insulæ ad oram
Sinarum: & in continentem illam, quam cursu longissimo,
quam votis omnibus appetierat, tunc sinu duntaxat maris
disiunctam, negatus introitus; non ultionis Divinæ causâ,
verùm occultâ Providentiæ ratione. Quippe integerrimus
hic Propheta, Legis Novæ promulgator fidelissimus,
Deum Christianos inter ethnicosque sanctificarat, sive
honoraverat assiduè; molestiâ nullâ, vel adversantium in-
juriâ, tantulum à recta via certissimaque fiducia dimotus,
aquis salutaribus gentes Domino barbaras consecravit.

Lustratâ, imbutâque Christianismo Japoniâ, animum ad
Sinas convertendos intendit, quorum ad sapientiam judi-

ciumque viderat passim ab Japonibus de Christiana fide suscipienda appellatis provocari. Ergo duas unâ operâ gentes Ecclesiæ adjuncturus, imperium aggrediebatur vastissimum, ac prorsus inhospitale; &, quo circumvallatur insanæ longitudinis muro, minùs quàm interdicto atrocissimo obseptum, penitusque advenis clausum. Omnem scrutatus rimam, sua pro salute hominum studia ab humani generis hoste per homines, quâ infidos & timidos, quâ invidos & malevolos, eludi pervertique sensit. Verùm quamdiu sanctis Francisci consiliis & conatibus homines tantùm intercedere visi fuère; amici, preces admovendo, pericula vinculorum acerbissimorumque cruciatuum denuntiando, promissa fallendo; inimici, vim adhibendo (ut Alvarus Ataïda, præfectus Malacensis) legationem ad Sinas disturbando: perstitit in proposito Apostolus; quàm molliores in petitiones ac dehortationes & infidelitates, tam adversus durissimas interpositiones incurfusque apertos obfirmatus. Unum ille Deum pertimuit; quod crebrò in epistolis profiteretur: mortem ita non exhorruit, non refugit; ut eam, omni suppliciorum diritate instructam, Dei causâ percuperet, terrâ marique captaret. Itaq; apud Sinas objecta servitus perpetua, tormentorum immanitas opposita, non remorandi Xaverii, sed incitandi vim obtinuit.

Nullâ ardorem suum difficultate infringi passus, aditumque obsidens in proximam urbem, piâ pertinaciâ consilium perurgebat. Tandem Sinam mercatorem evincit ingenti pretio, à Lusitanis erogato, ut se clam Cantoni invehat, exponatque in portu. Ne quid tamen detrimenti ex suo in terram Sinensem contra leges ingressu capiant Lusitani institores, velut confesii & facti suo implicati; per occasionem à Cantonio Prorege immixtis copiis spoliandi, atque in servitutem redigendi, aut etiam excarnificandi: differt optatissimum iter, quoad hi Sanciano insulâ, commercio absoluto, discesserint.

Nec ad profectæ mortis audacem viam,
ut ait ille, comparare interim sese pius heros desinebat,
ancipiti proposito discrimine (ut ipse ad Franc. Peren

scripsit;) ab illo, quicum pepigerat, mercatore Sinâ, ubi repræsentata merces fuisset, néve in deserta quapiam insula exponeretur, néve in profundum abjiceretur. Et tanta per discrimina quantò gravius ad periculum tendebat, non simplicis, at diuturnæ mortis, inter exquisita tormenta oppetendæ, si portitor fide servatâ peregrinum ad oram Cantoniam pertulisset! Eius quidem periculi affinitate interpres, qui sponte obtulerat sese Apostolo, deterritus ab officio est: mox etiam mercator, quocum transactum fuerat, expectationem viri fefellit. Verùm & ab his Franciscus, & ab hospite desertus, neutiquam se deserit; & quanquam febrim multos afflicto dies, nullis cedit adversis casibus, nulli malorum gravitati succumbit. Jamque regnum Siani respiciebat (ubi legationem ad Sinas in annum proximum apparari famâ acceperat) operam daturus, ut comes legato accederet.

At verò, cujus altissima & humanis sensibus mentibusque inexplorata consilia sunt, Deus qui arcanis Xaverium stimulis ad volendum audendumque impulerat; ipsius expedita accinctaque ad nutum afflatumque suum voluntate, ut quondam Abrahami procinctu ad parendum, contentus, hic demum consistere Apostolum jussit, & incruentâ, sed acerbâ morte defungi. Testatur, qui verè investigabiles Dei vias exclamat Paulus, cum sæpe ad Romanos venire proposuisset, ut aliquem fructum in iis haberet sicut & in ceteris gentibus, adhuc esse prohibitum. Testatur Lucas in Actis Apostolicis, eundem Paulum cum sociis vetitum fuisse à Spiritu Sancto loqui verbum in Asia: cumque tentarent ire in Bithyniam, non permisisse Spiritum Jesu. Ad hunc modum interclusus est Sinarum aditu Xaverius. Necdum fortasse erat matura conversioni gens: aut temporum ac rerum omnium summus dispensator, servo emerito statuere modum voluit; successuris operariis campum suum stadiumque reservare. In immensum excurrentibus Apostoli Indici laboribus metas ponere solus potuit. Neque enim vel suis terra finibus sistere Evangelicos Francisci potuerat cursus: nec alios is reperturus erat laboriosissimæ limites viæ, quam vitæ. Cùm esset ultra Japonas nihil, quò progredere-

redire in sua vestigia coactus, quam longius provehere nequit conquisitionem animarum, latius de novo instituerat explicare. Nec apud Sinas steterat: ac regionem tantam si Christianæ Religioni patefacere & subdere irrevocatus potuisset; inde ad Tartaros, ad Persas, ad alias ex aliis gentes transvolans, Evangelium toto circumtulisset orbe. Tum parva haud minori, quam quæssisset, virtute sedulus rueri, nunquam ab opere cessasset, animo per ipsos labores confirmato ac renovato. Pauli exemplo, ut sæpe jam fecerat, revertens invisensque fratres per civitates, in quibus prædicaverat verbum Domini, fata excoluisset, ad uberioremque frugem omni curâ perduxisset.

Sic animo comparatum, & amplissima quæque pro Dei gloria meditantem; pro salute mortalium quidvis & ardui suscipere & asperi perferre alacrem; Sinis imminentem, martyrio inhiantem, admonuit ingravescens morbus, sibi non esse ad Sinas trajiciendum, sed emigrandum ad coelites; consummatoque cursu, recipiendam à justo iudice coronâ. Quapropter rapiente ad se unum omnia studia Deo, cœlum suspiciens Franciscus, æternaque contemplans, eminebat ex corpore. Jamdudum solita pietatis charitatísque officia & privatim, & publicè, ædiculâ ad hos usus in littore excitatâ, constantissimè erga Lusitanos alienigenasque exprompserat; & quamvis affectâ valetudine, aliquandiu corporis infirmitatem virtute animi sustentarât. Denique, factâ re Divinâ, ubi se ipsum cum Christo hostiam sanctam, perque gratam Deo obtulit, febris correptus redit ad navim. Sed Aquilonibus tractum illum vehementissimè perflantibus, assiduam onerariæ jactationem non ferens, in littore deponitur frigidissima tempestate. Quem talem ac tantum virum sic abjectum, omnino collapsis viribus, cum vidisset Georgius Alvares, humanus in primis & misericors, deportandum curavit in suam casam, quâ melior non suppetebat, è stipula ramisque malè contextam in colle propinquo, & ventis omnibus perviam.

Ibi Nuntius ille Apostolicus, ibi Magnus ille Pater cunctâ Indiâ celebratus, in summa egestate decubuit, extrâ acu-

tissimo frigore, intus aestu mortifero conflictatus. A novo rogatus hospite, venam sibi incidi patiat, ejus planè arbitrio se permittit: ac licet chirurgi nautici incitiam expertus gravi suo periculo & malo, convulsis à venâ seciâ nervis, & animi deliquio consecuto; rursus eandem admittit imperitam infelicemque manum, verus Christi perfectusque discipulus, *obediens usque ad mortem*. Hoc unum animo doluit, quòd parcè & utcumque medicando sanguis detractus fuerit, non vi tormentorum à carnificibus exhaustus. Sed habuit, quâ desiderium istud leniret, conscientiam rectè factorum, & perpetui cujusdam per omnem vitam diffusi martyrii. Nempe, ex Urbani diplomate, *incredibilia... propter nomen Domini nostri JESU CHRISTI toleraverat... contractis ob assiduos ac intolerabiles labores gravissimis morbis.*

Et quidem Xaverii morbos si dispiciamus; & singulorum causam in exercitatione virtutis constituisse agnosceremus, & ipsos amplam virtuti exercendæ materiem præbuisse. Ac primùm in leviculæ pœnam vanitatis; quòd aliquando se se corporis agilitate jactasset, suras, coxendices, laceratos funiculis tam arctè constrinxerat, ut rigida isthac vincula corpori infingerentur. neque Lutetiâ proficiscens, cum iter longinquum ingrederetur pedibus, diros nexus relaxarat. Quo factum est, ut superante demum acerbitate doloris concideret in via, nec nisi ope divina extraordinaria sanari posset. Age verò, qui Franciscum morbus Vicietia exercuit, unde ortus, nisi à rerum inopia, victus asperitate; patulo inter parietinas diversorio, & aliis ultro susceptis adscitisque corporis vexationibus? Nec leviam ad morbum accedere pro solatiis incommoda. Hospitium præbuit adjuncta nosocomio ruinosa casa; squallidus lectulus, eique cum ægrotante socio communis Malatamen dulcia, quæ cœlestis diluit consolatio, tantis animis consentanea. Videndum per noctem ægro se Divus obtulit Hieronymus, quem peculiari Xaverius colebat observantiâ: præmonstransq; sanctus Doctor, in urbium ad pietatem excolendarum distributione quæ cuique sociorum Francisci esset obventura fors, graviores ipsi labores denuntiavit
Bononiæ

Bononiæ exantlandos. Prædictis eventa responderunt. Et Xaverius à quartanâ permolestè habitus, usqueadeo tamen luculentam Bononiensibus operam navavit, ut memoriam sui nominis venerationemque apud eos reliquerit sempiternam. Exinde Romam veniens penitens afflictâ valetudine, ægritudinem accenso studio proximos adjuvandi superavit: atque ex verbi divini semente, in Laurentino Ludovicæoque templo factâ, eam percepit frugis Evangelicæ copiam, quæ dulcissimè animum pasceret Apostolicum, & messem ex Indico agro subinde colligendam rite significaret.

Quid, Indicam inter navigationem, cùm Lusitana Mozambici classis hibernaret? Laboranti morbis variis multitudini classiariorum ita Xaverius laboriosè ministravit, animas corporaque procurans, febrim ut periculosissimam contraxerit: cujus astu per triduum jactatus, inter ipsa tamen deliria pietatem sapiebat; nec quidquam, alienatâ mente, à sanctis institutis alienum loquebatur. Vix remissâ ardoris vi libertatem animi receperat, cùm æger ad ægros rediit & verbis & factis humanissimè ac religiosissimè sublevandos. Quibus charitatis pietatisque districtum officii nactus medicus, ipsum ex omnibus unum vehementissimè ægotantem, alienoque egentem ministerio pronunciavit; magnoque est opere cohortatus, ut ad cubile tandem se referens, partem aliquam caperet quietis, certè dum febris importunitas vehementiaque relâdisset. Excusavit instantem necessitatem Pater, veniamque petiit à medico noctis exercendæ ad salutem remigis; quem perditissimis moribus juvenem occuparat phrenesis inexpiatû, summo lethi æternique simul exitii discrimine. Hunc ergo humi jacentem, in suum ipse lectulum deportari benignissimè curavit; statimque sacri contactu cubilis ad se reversum, & peccata detestantem, legitimè absolvit; eademque, ut præsenferat, nocte emorientem, suis quodammodo manibus in beatam immortalitatem transtulit: ac tum demum ad quietem, ex medici præscripto, sese composuit. In suas ædes ægotum jam inde ab initio morbi Xaverium invitarant honesti viri: sed is à navali turba secerni, tractari-

que commodiùs recusarat, libentiùs in strato vilissimo, quàm in Serico moriturus. Necdum relictis ille viribus ad consueta munia & obsequia nosocomii recurrit: *quæ adeo libenter atque hilariter exequabatur* (inquit Pontifex Urbanus) *ut deliciae ejus, deferre agrotis ac morientibus esse dicerentur.*

Commemorandus hoc loco sequeretur Xaverii morbus ille Japonicus, laborum aliâ specie accersitus per Meacense iter; cujus ærumnas tertio jam capite perstrinximus. Quæ verò iis par esse possit oratio? Etenim cursus propè continuos ob prædonum insidias, vagos ob regionum ignorantiam errores, ex assiduâ sacratæ supellectilis vestigatione defatigationem, omnia ludibriorum & insectationum genera, quæ exhaustit longissimâ istâ profectioe Xaverius, ut conticescam; vias invias, montibus rupibusque horrentes, perpetuos nive hibernâ glacieque obductos concretosque tractus, paludibus torrentibusque intercisos, qui nudis atque ex crebrâ offensione cruentis pedibus calcare ac superare habuerit; sæpe sub dio pernoctans, imbre madidus, fame exesus, quis nisi planè ferreus in morbum non incidit? Scilicet Francisci non eadem corpori, quæ animo firmitas constabat. *Nec caro*, ut Jobus aiebat, *ænea est.* ac solido mense tot, tam varia graviaque mala perpeffum, denique laborum mole obrui necesse fuit. Quare oneri, vires Giganteas oppressuro, succumbens viator paulisper Sacai hæsit; nec ope ulla medicorum, sed quiete modicâ ad novorum infinitorumque laborum tolerantiam respiravit.

Hæ Xaverio causæ morborum, hæ virtutum exercitationes obtigere. Non hic repetam verbera, quibus preces inter nocturnas cæsus terribilem in modum à dæmonibus, Meliapore per aliquot dies jacuit; non reliquas afflictationes, quibus tota Apostoli fuit vita contexta, & voluntariis & adventitiis. Tamen si quid magis voluntarium, quàm quod adamatum, expetitur, conquistum, gratulationibusque celebratum? Eo prorsus animi sensu, quidquid aliunde adventaret duri, Franciscus excepit; omnes sive ab hostibus Tartareis, sive ab hominibus invecas, sibi que illatas pro-

priè molestias, lucro apposuit: ac jure suo id Pauli usurpasset: *cum infirmor, tunc potens sum*. Certè ultra vitam mortalis patuisse dixeris, quæ decennio & aliquot suprâ mensibus in Oriente pertulit. Præmaturam illi canitiem acciverat immanis laborum series: at unum tot incommodis, tot ærumnis suffecisse corpus, instar miraculi ingentis numerari debuit: & quamvis Christianæ reipublicæ peracerba, fera tamen ratione perpeffionum tantarum accidit mors.

Qualem demum in extremo se gessit actu Xaverius! quàm constantem invictamque patientiam præstitit! nulla ei vox inter acerrimos dolores excidit, quâ piorum consiliorum infelicem exitum, quâ solitudinem suam, quâ inhumanitatem quereretur ingratiq; adversus se animi labem eorum, quibus aquæ dulcis penuriâ in navi laborantibus vitam ipse miraculo conservasset. Quin æstuoso, mentemque emovente morbo, inter confusas rerum imagines nunquam à Divinis aberrabat. Expeditionem loquebatur Sinicam; vincula, tormenta, quæ sibi erant cordi, ore agitabat. iteratis quoque aspirationibus JESUM, amorem suum (quod & in somnis fuerat sano familiare) usu magistro invocabat. Videtur sanè à Deo permiffa brevis illa deliratio Xaverii, quò certior appareret, sponte sua ex intimo sinu erumpens, nec deliberatis vocibus, sanctimonia.

Sibi omnino redditus, non modò rationis usum piis, ex more suo, colloquiis cum Sanctissima Trinitate, cum Christo Domino, cum Virgine Deipara exercuit; sed etiam cognitionis Propheticæ donum luctuosâ, nimirumq; verâ prænuntiatione ad ultimum ferme spiritum extendit. Audierat Joannes in Apocalypfi *vocem unius aquilæ volantis per medium cœli, dicentis voce magnâ, vœ, vœ, vœ habitantibus in terra*. Aquila illa, de qua diximus capite secundo, è terris ad summum coelum evolutura, funestum casum præcinit. Xaverius Indum juvenem cum sancto adolescente Sina, Antonio à Sanctâ-Fide cognominato, sibi adstantem pridie obitûs acriter intuens, *miserabili voce ter succlamavit, vœ tibi*; prout refert Turfellinus. Quæ triplex

comminatio triplicem illi misero pestem denuntiavit, ut idem subdit autor, *conscientiæ vulnus, corporis cladem, interitum animi*: cum Xaverianæ institutionis immemor, foedè profligatis moribus, aliquantò post glante ictus plumbeâ occubuerit.

Hic verò subit ea, quâ Sapiens Elisæum cohonestat, laudatio: *in vita suâ fecit monstra, & in morte mirabilia operatus est*. Quæ porrò mirabilia? prædictione continentur victoriarum ab Rege Israelitico referendarum. Et vita quidem Xaverii cum redundaverit prodigiis, tum vaticinationibus maximè nobilitata est. Verùm hæ, quanquam personis, locis, temporibus distinctæ, adeo frequentes audiebantur, ut jam movere admirationem desissent (è plurimis insigniores aliquot supra annotavimus.) Haud aliàs tamen crebriores, quàm sub mortem, disertioresve edidit Franciscus vaticinationes: quarum pleræque intra paucos dies eventu comprobatae fuerunt; una longè pertinens eminentisque illustri cum primis successu rata extitit. Petro Vellio, locupleti beneficoque institutori, cœlestè fenus promissum intelligo ac persolutum.

Suas hic opes Francisco in dotem orbæ puellæ, periclitantis de pudicitia, permiserat: nummosque ex arcâ, aureorum quinque & quadraginta millibus refertâ, pauciores sumptos (quos etiam suppletos in capsâ divinitus reperit, nullo prorsus desiderato;) sed nummos trecentos duntaxat inde ablatos vir munificus amicè Patri sincerèque exprobrarat; cum stipem roganti, clavim arcæ tradidisset eâ mente, ut divisâ ex æquo summâ dimidium auferret. Tam benigno a misericordique in pauperem, tam liberali sapientique apud Dominum feneratori sponderat Xaverius Dei nomine, casus inter adversos nunquam opem defuturam, atque adeo vitæ novissimum diem certo indicio prænosendum. Partem utramque promissionis suo tempore sanxit effectus. Namque & jacturas graves interdum passus Vellius, amicorum semper opibus fuit recreatus; & multis post annis, cum bellè valeret, ex

a *Fenerator Domino, qui miseretur pauperis. Prov. 19.*

prædicto signo mortem instare didicit. Facultatibus ergo in liberos, atque in egenos distributis, rite ad exitum comparatus, in templum venit: ibique cum se in pheretro composuisset, curato pro se auditoque piaculari sacro, & ultimâ exequiarum precatione adhuc viventi cantatâ, subito quasi somno, placidissima quietissimaque morte solutus est; summâ amicorum, quos ad suum funus convocaverat, populique circumstantis admiratione prophetiæ Xaverianæ, Divinæque remunerationis.

An verò mortis præscius alienæ, suam ipse nescivit? & qui alteri migrationis è vita instruendæ signum tam præsens opportunumque dedit, propter amplam largitionis pecuniariæ voluntatem; ecquid præensionem sibi appropinquantis decessûs promeruit, & Apostolicæ charitatis operibus innumeris, & magnifica voluntate incensoque desiderio Evangelici thesauri, quem tot jam populis laboriosissimè disperferat, in Sinas conferendi, sui que in salutem gentium profundendi sanguinis? Elifæus quidem, cum Sunamitis ex filioli interitu mœstissima ad se venisset, ejus mœstitiæ causam à Deo sibi haud proditam est confessus. *Et Dominus celavit à me, & non indicavit mihi.* Paulus item, Seniores Epheso accersitos Mileti cum alloqueretur; *Ecce alligatus ego spiritu, inquit, vado in Jerusalem, que in ea ventura sint mihi, ignorans.* At Xaverius Goà discessurus, non-uni è familiaribus, inter se nunquam revisuros, affirmavit: itidem Malacâ excedens, nunquam eò se rediturum prænuntiavit. In Sanciano cum amicis aliquot Lusitanis agens, eorum qui adessent, intra annum plerosque secum obituros, verissimè præmonuit. Etiam diem & horam ipsam proximi ad immortalem vitam sui transitus, distinctè ab Xaverio sibi prædictam Aghiarus is, cujus alibi facta mentio est, juratus asseveravit.

Horam itaque supremam sibi advenisse Franciscus intelligens; tum verò collectis animi viribus, inter accensa amore suspiria, suavissimis cum lacrymis oculos in Christi crucifixi, quod manu tenebat, signum intendens, hunc læto ore versum Davidicum edidit (*In te, Domine, speravi; non confundar in æternum:*) simul animam, vividæ spei ju-

stæque fiducia plenissimam, *in osculo Domini* & amantissimo complexu reposuit. O dignum Apostolica vita exitum; & quamvis miserandum in speciem, non comploratione, sed gratulatione prosequendum! ni parum æquo gratoque animo singulare Dei beneficium interpretamur. Si terrena morienti defuere commoda; cœlestia abunde solatia gaudiaque subvenère. Si neglectus ab hominibus & destitutus jacuit; à Deo variis commendatus atq; illustribus miraculis fuit; & ultimam inter navigationem, aquâ marinâ in dulcissimi copiâ laticis conversâ; puero ex undis, post senos dies, vitæ navique, unde exciderat, restituto; & insulâ in Sanciano, mortui alterius excitatione, tigridum exterminatione; (quæ suis locis exposui miracula:) non modò crebrâ perpetuâque vaticinatione, & mortem sub ipsam editâ, ut paulò antè retuli, decoratus, ac mirabiliori prodigiis omnibus tenore sanctitatis.

Hoc fuerat Xaverio in votis, acerbissima quæque ut pateretur: nec magis Evangelii disseminandi, quam effundendi pro Christo sui sanguinis cupiditate in Sinas rapiebatur. Altissimo Providentiæ consilio mors illi violenta cruentaque negata est; sed ærumnosa, multisque necibus Martyrum asperior concessa; Præfecto quoque Malacensi, velut infestissimo tyranno, Patrem optimum per suos adhuc persequente satellites, quibus navim Pererianam, cum Pereriam ipsum Malacæ retineret, plurimis occupat, iisque Xaverio opitulari prohibitis. Qua ex sævitia accidit, ut ea cum navis una ad Sancianum restaret, in confragosâ sterilique ora, & barbara solitudine ad extremas redigeretur Franciscus angustias.

O sanctissima anima, quam etsi gladius persecutoris non abstulit, palmam tamen martyrii non amisit! Fas enim quis esse dubitet, corpore excedentem Franciscum eadem laude & acclamatione excipere, quâ Martinum Ecclesia celebrat, gravia, sed citra necem, Religionis causâ passum; *qui totis visceribus diligebat Christum Regem, & non formidabat imperii principatum?* Nec hominum improborum & potentium, vel suo nomine indignorum Christianorum, vel gentilium perditè superstitioni addictorum, nec ipsorum dæmonum

THAUMATURGUS.

159

terroribus aut labefactata aut retardata, *fortis, ut mors, dilectio* Xaveriana, cum illorum odio & furore passim acerrimè depugnavit, splendidè magnificèque vicit. Præter usitatam assiduamque crucis gestationem, bis in Travancoride, bis in Japonia vulneratus; tot alia, quæ obiter variis locis indicavimus, fortissimè libentissimeque perpeffus, quid amplius expetiit, quàm ut vitâ per omnes cruciatus reddità Christo perlitaret?

At, quemadmodum Eliæ in Sina monte, post turbinem, post commotionem, post ignem sibilus auræ tenuis exhibuit Numinis præsentiam; ita Xaverio in Sanciani monte, in Sinarum ostio, lenissimè adspirans Dominus, post laborum sponte aditorum, præsertim decennio per Indias exacto, vehementiam, post multiplicem ab inimicis exagitationem, post incensos morbi æstus, quietem, securitatem, salutem affert, gloriamque immensam, coelo paratam, ac novis & innumeris per orbem terrarum honoribus explicandam. Tot tantisque à præliis redeuntem victorem Xaverium triumphus excipit curru, ut Eliam, sed mysticè, igneo; incensis videlicet charitate Apostolicâ factis eventum, ac Divinis heroicarum virtutum præmiis beatissimè augustissimeque collucentem.

